

העזולה מהסוגיא

נדרים סח. – עד:

פרשת ויחי ה'תשפ"ג

דף סח

- ◆ איזה נדרים הבעל והאב יכולים להפר:
 - הבעל - יכול להפר נדרים של עינוי נפש ובינו לבינה.
 - האב - לפי תירוץ אחד בר"נ יכול להפר נדרים של עינוי נפש, ולפי התירוץ השני בר"נ יכול להפר את כל הנדרים.
- ◆ ארוסה שנדרה לא לאכול שני זיתים והפר האב או הבעל ואכלה את שני הזיתים - לפי בית שמאי לוקה על כזית אחד משום ש'מיגז גיז', ולפי בית הלל אינה לוקה כלל משום ש'מקלש קליש'.
- ◆ דיני ארוסה שמת האב או הבעל:
 - באופן שמת הבעל:
 - באופן שהבעל לא קיים את הנדר:
 - באופן שהאב לא הפר את הנדר לפני שמת הבעל - האב יכול להפר משום ש'נתרוקנה רשות לאב'.
 - באופן שהאב הפר את הנדר לפני שמת הבעל - לבית שמאי 'נתרוקנה רשות לאב' משום ש'מיגז גיז', לבית הלל 'לא נתרוקנה רשות לאב' משום ש'מקלש קליש'.
 - באופן שהבעל קיים את הנדר - האב לא יכול להפר.

☞ הערות ☞

- א בדברי הברייתא מבואר שהאופנים שהבעל לא קיים את הנדר הם: א. באופן שלא שמע מהנדר. ב. באופן ששמע ושתק ומת באותו יום. ג. באופן ששמע והפר. ובדברי הר"נ מבואר שבאופן שהבעל הפר את חלקו ואח"כ מת התבטלה הפרת הבעל וצריך האב לחזור ולהפר.
- הגמ' [ע א] מבארת שהמקור ש'נתרוקנה רשות לאב' באופן שהארוס לא שמע מהנדר, דכתיב 'בנעוריה בית אביה'. והמקור ש'נתרוקנה רשות לאב' באופן שהארוס שמע מהנדר, דכתיב 'ואם היו תהיה לאיש ונדריה עליה', ודורשים היקש בין הקידושין הראשונים לקידושין השניים, שכמו שלפני הקידושין הראשונים האב יכול להפר לבדו, כך לפני הקידושין השניים האב יכול להפר לבדו.
- ב הר"נ מבאר שלבית שמאי ש'מיגז גיז' חלקו של הבעל לא הוחלש, ולכן אומרים 'נתרוקנה רשות לאב'. אבל לבית הלל ש'מקלש קליש' חלקו של הבעל הוחלש, ולכן 'לא נתרוקנה רשות לאב'.
- בדברי הברייתא מבואר שלפי בית שמאי באופן שהאב הפר את הנדר ואח"כ מת הבעל, האב צריך לחזור ולהפר את חלק הבעל ולא צריך לחזור ולהפר את חלקו.
- ג בדברי הברייתא מבואר שהאופנים שהבעל קיים את הנדר הם: א. באופן ששמע וקיים. ב. באופן ששמע ושתק ומת ביום שלאחריו.

לקבלת העלון במייל B0527147396@gmail.com

- באופן שמת האב - הבעל לא יכול להפר משום ש'לא נתרוקנה רשות לבעל'.

דף סט - ע

◆ דיני 'שאלה' בקיום והפרה:

- שאלה על קיום והפרה - אפשר להשאל על קיום, ואי אפשר להשאל על הפרה.
- באופן שהבעל או האב קיימו את הנדר וחזרו וקיימו את הנדר ולאחר מכן נשאלו על הקיום הראשון - הקיום השני חל.

◆ לשונות קיום והפרה:

- באופן שהבעל או האב אמרו 'מקוים לך ומופר לך ולא תחול ההקמה אלא אם כן תחול ההפרה' - ההפרה חלה.
- באופן שהבעל או האב אמרו 'קיים ומופר לך' - ההקמה וההפרה לא חלים!
- באופן שהבעל או האב אמרו 'מקוים לך היום ומופר לך למחר' או 'מקוים לך שעה ומופר לך לאחר שעה' - הגמ' מסתפקת האם חלה ההפרה למחרת או לאחר שעה, או דלמא לא חלה ההפרה כלל!

דף עא

◆ דיני ארוסה שמת הבעל והתארסה לאחר:

- באופן שהאב והבעל לא הפרו את הנדר - האב והבעל האחרון מפירים את הנדר.
- באופן שהאב שמע והפר והבעל מת וחזרה והתארסה באותו יום:
 - לפי בית שמאי - האב והבעל האחרון מפירין נדריה.

הערות

- הר"נ מבאר שהסיבה שבאופן שהבעל קיים את הנדר האב לא יכול להפר, משום שהאב מגיע מכוח הבעל ולכן האב לא יכול להפר את הנדר שהבעל קיים.
- ד בדברי הבריייתא מבואר שדין זה נאמר אפילו באופן שהאב הפר ואח"כ מת, והר"נ מבאר שלאחר מות האב הפרתו מתבטלת ו'לא נתרוקנה רשות לבעל', ולכן הארוס לא יכול להפר את הנדר.
- ה הגמ' דנה האם יש ראייה מלשוננו 'מקוים לך ומופר לך' שכוונתו שתחול ההפרה רק לאחר ההקמה, והגמ' נוקטת שאין מכך ראייה, והסיבה שאמר כך משום שא"א לומר שתי לשונות יחד.
- הר"נ מבאר שכיון שאמר ש'לא תחול ההקמה אלא אם כן תחול ההפרה' ההקמה לא חלה, שהרי ההפרה סותרת את ההקמה, וההקמה לא יכולה לחול ללא ההפרה. אמנם ההפרה חלה משום שכיון שלא התנה שלא תחול ההפרה אא"כ תחול ההקמה, מוכח שלא אכפת לו שתחול ההפרה ללא ההקמה.
- ו הר"נ מבאר שכאשר אמר 'קיים' לא חל הקיום כיון שלא אמר 'לך', וכיון שהוסיף 'ומופר' ואח"כ אמר 'לך', כוונתו שיחולו ההקמה וההפרה יחד, וכיון שההקמה וההפרה סותרים זה את זה שניהם לא חלים.
- הר"נ מוסיף שבאופן שאמר 'קיים לך ומופר לך בבת אחת' כוונתו שכוונתו שיחולו הקיום וההפרה יחד, וכיון שהקיום וההפרה סותרים זה את זה שניהם לא חלים.
- ז בדברי הגמ' מבואר שגם לפי הצד שבאופן שאמר 'מקוים לך היום ומופר לך למחר' לא חלה ההפרה, מ"מ יש צד שבאופן שאמר 'מקוים לך שעה ומופר לך לאחר שעה' חלה ההפרה, משום שההפרה חלה ביום השמייעה שהוא זמן שראוי להפרה, ולא למחרת יום השמייעה שהוא זמן שאינו ראוי להפרה.
- הגמ' אומרת שלפי הצד שבאופן שהבעל או האב אמרו 'מקוים לך היום ומופר לך למחר' חלה ההפרה, יש להסתפק באופן שהבעל או האב אמרו 'מקוים לך למחר', האם מדדייקים מדבריהם שיהיה מופר למחר ותחול ההפרה, או שלא מדדייקים מדבריהם ולא חלה ההפרה למחרת. והגמ' אומרת שלפי הצד שבאופן שהבעל או האב אמרו 'מקוים לך היום ומופר לך למחר' לא חלה ההפרה, יש להסתפק באופן שהבעל או האב אמרו 'מופר לך למחר', האם מדדייקים מדבריהם שהנדר יהיה מקוים היום ולא תחול ההפרה, או שלא מדדייקים מדבריהם ותחול ההפרה למחרת.
- הגמ' אומרת שלפי הצד שבאופן שהבעל או האב אמרו 'מקוים לך שעה ומופר לך לאחר שעה' ההפרה חלה, יש להסתפק באופן שהבעל או האב אמרו 'מקוים לך שעה', האם מדדייקים מדבריהם שהנדר יהיה מופר לאחר שעה וחלה ההפרה, או שלא מדדייקים מדבריהם ולא חלה ההפרה.
- ח הגמ' מבארת שהמקור שהבעל האחרון יכול להפר נדרים שנדרה כאשר הייתה ארוסה לבעל הראשון, דכתיב 'ואם היו תהיה לאיש ונדריה עליה', ודורשים מהלשון 'היו תהיה' שהתקדשה שני פעמים, ומהלשון 'ונדריה עליה' משמע שנדרה את הנדרים לפני שהתקדשה פעם שניה, והאב והארוס האחרון יכולים להפר את הנדרים. ושמאל מוסיף שדורשים מיתור הלשון 'עליה' שגם באופן שהארוס הראשון שמע את הנדרים, הארוס האחרון יכול להפר את הנדרים (וראה להלן הערה י שלפי הפירוש השני בר"נ דברי שמואל נאמרו רק לפי בית הלל, אבל לפי בית שמאי נדרים שהארוס הראשון שמע אינם מתרוקנים לארוס האחרון אלא לאב).

○ לפי בית הלל - לפירוש הראשון בר"נ האב והבעל האחרון מפירין נדריה. ולפירוש השני בר"נ לא יכולים להפר.

- באופן שהבעל שמע והפר ומת הבעל וחזרה והתארכה - לבית שמאי האב יכול להפר לבדו, ולבית הלל האב והארוס מפירים יחד.

דף עב

◇ **ארוסה ששמע בעלה וגירשה** - הגירושין אינם נחשבים כקיום הנדר, ולכן באופן שהחזירה הארוס באותו יום יכול להפר את הנדר.^א

◇ **הפרה ללא שמיעה:**

- הקדמה - הגמ' מסתפקת האם אפשר להפר נדרים ללא שמיעה ויש בכך אופנים שונים וכדלהלן.
- לפי צד אחד בגמ' - אפשר להפר נדרים ללא שמיעה, אמנם באופן שהבעל או האב חרשים לא יכולים להפר נדרים, משום ש'כל שאין ראוי לבילה בילה מעכבת בו'.
- לפי צד שני בגמ':

○ באופן שאמרו שההפרה תחול מיד - לא חלה ההפרה משום שאי אפשר להפר נדרים ללא שמיעה.

○ באופן שאמרו שההפרה תחול לאחר שישמעו את הנדר:

▪ אשה ארוסה שנדרה והפר הבעל, והאב אמר שההפרה תחול לאחר שישמע ושמע לאחר שנשאת - לא חלה ההפרה משום שלאחר שנשאת יצאה מרשות האב.

▪ אשה ארוסה שנדרה והפר האב, והבעל אמר שההפרה תחול לאחר שישמע ושמע לאחר שנשאת - לפי גירסא הראשונה שהביא הר"נ חלה ההפרה לאחר שהארוס ישמע, ולפי הגירסא השנייה שהביא הר"נ לא חלה ההפרה משום שהבעל לא יכול להפר ב'קודמין'.

▪ אשה נשואה שנדרה והבעל אמר שההפרה תחול לאחר שישמע ושמע לאחר מכן - חלה ההפרה.

◇ **הפרת נדרים על ידי שליח** - לרבי יונתן אפשר להפר נדרים על ידי שליח. לרבי יאשיה אי אפשר להפר נדרים על ידי שליח, משום דכתיב 'אישה יקימנו ואישה יפרנו' ולא שליח.^ב

הערות

ט הר"נ מבאר שהפירוש הראשון סובר שלמרות שבאופן שלא חזרה והתארכה, סוברים בית הלל ש'מקלש קליש' ולכן 'לא נתרוקנה רשות לאב' [וכדלעיל סח ב], באופן שחזרה התארכה הארוס השני נכנס במקום הארוס הראשון והאב והבעל מפירים נדריה.

י הר"נ בפירוש הראשון מבאר שלמרות שבאופן שלא התארכה מבואר לעיל [דף סח ב] שהאב יכול להפר לבדו, מ"מ לאחר שהתארכה נחלקו בית שמאי ובית הלל האם האב מפר לבדו או שהאב והארוס מפירים יחד, משום שלפי בית שמאי ש'מיגז גיז' לאחר שהארוס הפר את הנדר התבטל כוח הפרת ארוס מנדר זה, ואע"פ שלאחר שהארוס מת התבטלה הפרתו מ"מ אין כוח הפרת ארוס בנדר אלא הפרת אב, ולכן האב מפר לבדו. אבל לפי בית הלל ש'מקלש קליש' לאחר שהארוס הפר את הנדר לא התבטלה כוח הפרת הארוס, משום שההפרה של אחד תלויה ועומדת עד שיצטרף לה הפרת נוספת, ולכן לאחר מות הארוס לא התבטלה כוח הפרת ארוס והאב והארוס מפירים את הנדר.

הר"נ בפירוש השני מבאר שלמרות שבאופן שלא התארכה מבואר לעיל [דף סח ב] שהאב יכול להפר לבדו, מ"מ לאחר שהתארכה נחלקו בית שמאי ובית הלל, לבית שמאי האב יכול להפר לבדו משום שנדרים שהארוס הראשון שמע אינם מתרוקנים לארוס הראשון אלא לאב, משום שבית שמאי סוברים שהדרשה שארוס אחרון מפר נדרים [הובא לעיל הערה ח] נאמרה רק באופן שהארוס הראשון לא שמע את הנדר ולא נאמרה באופן שהארוס הראשון שמע את הנדר, משום שסוברים שארוס אחרון כמו ארוס ראשון שיכול להפר נדרים שלא נראו לארוס אחר. ולבית הלל האב והארוס מפירים יחד, משום שנדרים שהארוס הראשון שמע מתרוקנים לארוס השני.

יא הר"נ מבאר שבאופן שהארוס החזירה שלא באותו היום, הארוס אינו יכול להפר משום שעבר יום השמיעה של הארוס.

יב בדברי הגמ' מבואר שלפי הצד שאפשר להפר נדרים ללא שמיעה, דברי רבי יונתן שאפשר לשלוח שליח להפר נדרים נאמרו בכל אופן. ולפי הצד שא"א להפר נדרים ללא שמיעה, דברי רבי יונתן נאמרו באופן שאמר לשליח שיפר את הנדרים לאחר שהבעל ישמע, ולא באופן שאמר לשליח שיפר מיד, משום שלפני שהבעל שמע אינו יכול להפר נדרים וכן אינו יכול לשלוח שליח להפר נדרים.

דף עג

- ◆ הפרת שני נדרים בבת אחת (כגון בעל שאמר לשתי נשיו 'מופר לכן') - אי אפשר דכתיב 'ואם הניא אביה אותה' וכן כתיב 'ואם ביום שמוע אשה יניא אותה' ודורשים 'אותה' לבדה^{יג}.
- ◆ הקמת שני נדרים בבת אחת (כגון בעל שאמר לשתי נשיו 'מקיים לכן') - אי אפשר דכתיב 'לה'.
- ◆ הפרת נדרים של ארוסה לאחר שהבעל התחייב במזונותיה - לרבי אליעזר הארוס מיפר לבדו, ולחכמים הארוס והאב מפירים יחד^{יד}.
- ◆ דיני הפרת נדרים של קטנה שנשואה מדרבנן (כגון שהשיאוה אמה ואחיה) - הבעל יכול להפר נדריה משום ש'כל הנודרת על דעת בעלה נודרת'^{טו}.

דף עד

◆ הפרת נדרים בשומרת יבם:

- לרבי אליעזר - בין ביבם אחד ובין בשני יבמים יכול להפר^{טז}.
- לרבי יהושע - ביבם אחד יכול להפר ובשני יבמים לא יכול להפר^{יז}.
- לרבי עקיבא - בין ביבם אחד ובין בשני יבמים לא יכול להפר^{יח}.

הערות

- יג הר"ן מביא שבדברי התוספתא מבואר שאפשר להפר שני נדרים בבת אחת, והר"ן מסיים שאי אפשר לסמוך על תוספתא זו משום שבדברי הגמ' מבואר לא כך.
- יד הגמ' מביאה שרבה סובר שבדברי רבי אליעזר נאמרו רק לפי ה'משנה ראשונה' שארוסה אוכלת בתרומה, ומבואר שארוסה נחשבת קצת כנשואה ולכן הארוס יכול להפר לבדו, אבל לפי ה'משנה אחרונה' שארוסה אינה אוכלת בתרומה, ומבואר שארוסה אינה נחשבת כנשואה, הארוס לא יכול להפר לבדו. אמנם אביי דוחה שאין הכרח מדברי ה'משנה ראשונה' שארוסה לאחר שהבעל התחייב במזונותיה הארוס יכול להפר לבדו, משום שהטעם של ה'משנה ראשונה' שלפני שהבעל התחייב במזונותיה לא אוכלת הוא משום 'סימפון' או 'שמא תשקה' וחששות אלו לא שייכים לאחר הגעת הזמן ולכן יכולה לאכול, וכן אין הכרח מדברי רבי אליעזר שארוסה אוכלת בתרומה, משום שהטעם של רבי אליעזר הוא ש'כל הנודרת על דעת בעלה נודרת'.
- טו הר"ן מבאר שהסברא ש'כל הנודרת על דעת בעלה נודרת' נאמרה רק לענין זה שהבעל יכול להפר נדרי אשתו שנשואה לו מדרבנן, אבל אדם שאמר שנודר על דעת חברו לא יכול חברו להפר את הנדר (ורק באופן שעשה נדר בתנאי שחברו יסכים, יכול חברו לומר שאינו רוצה שהנדר יחול ולבטל את הנדר מדין תנאי).
- טז נחלקו האמוראים בדעת רבי אליעזר באיזה אופן יכול להפר בשני יבמים: לרבי אמי באופן שעשה מאמר, ורבי אליעזר סובר כדעת בית שמאי שמאמר קונה קנין גמור, ולפי"ז הגמ' מבארת שהיבם אינו יכול להפר לבדו אלא בשותפות עם האב, משום שמאמר אינו עושה נישואין אלא אירוסין. אמנם רבי אלעזר לא יכול לבאר כך כיון שרבי אלעזר סובר שלפי בית שמאי מאמר לא קונה קנין גמור, ולכן רבי אלעזר מבאר שמדובר באופן שעמד בדין וברח, ורבי אליעזר לשיטתו [דף עג ב] שארוסה לאחר שהבעל התחייב במזונותיה יכול הבעל להפר נדריה לבדו, וכן היבם לאחר שהתחייב במזונותיה יכול להפר לבדו. אבל באופן שיש שני יבמים ולא עשה מאמר ולא עמד בדין וברח שני היבמים לא יכולים להפר, משום שדורשים מלשון הפסוק 'אישה יקימנו ואישה יפרנו' שבשעת ההפרה יהיה ידוע מי הבעל, אבל באופן שיש שני יבמים שלא ידוע מי יהיה הבעל לא יכולים להפר.
- יז בפשטות דברי הגמ' משמע שהטעם של רבי יהושע שיכול להפר ביבם אחד משום ש'יש זיקה', כלומר ששומרת יבם נחשבת יותר קנויה מארוסה ולכן היבם יכול להפר נדריה בשותפות עם האב, והטעם שלא יכול להפר בשני יבמים משום שהיבם השני יכול לאסור על היבם הראשון על ידי ביאה או גט.
- אמנם נחלקו תירוצי הר"ן בדעת רבי אלעזר שהעמיד את דברי רבי אליעזר באופן שעמד בדין וברח והתחייב במזונותיה ולכן נודרת על דעתו: לפי הפירוש הראשון רבי יהושע חולק וסובר שגם באופן שהתחייב במזונותיה אינה נודרת על דעתו (ולפי"ז מסתבר שהטעם של רבי יהושע שבאופן שיש יבם אחד יכול להפר משום שיש זיקה). ולפי הפירוש השני רבי יהושע סובר שבאופן שהתחייב במזונותיה נודרת על דעתו, אמנם באופן שיש שני יבמים היבמה אינה נודרת על דעתו כיון שהיבם השני יכול לאסרה עליו (ולפי"ז מסתבר שהטעם של רבי יהושע שבאופן שיש יבם אחד יכול להפר משום שהתחייב במזונותיה נודרת על דעתו).
- יח רבי עקיבא מבאר ששומרת יבם פחות קנויה מארוסה, שהרי ארוסה שזינתה חייבת סקילה כאשר איש ושומרת יבם שזינתה לא חייבת סקילה.